

CYFARFOD: **PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU**

DYDDIAD: **14 CHWEFROR 2019**

TEITL: **ADRODDIAD STRATEGAETH CYFALAF 2019/20**

DIBEN: **EGLURO A CHRAFFU'R STRATEGAETH ARFAETHEDIG AR GYFER 2019/20**

GWEITHREDU: **Derbyn gwybodaeth, ystyried unrhyw risgiau sy'n codi o'r strategaeth cyn iddi gael ei chyflwyno i'r Cyngor Llawn ei derbyn.**

SWYDDOG CYSWLLT: **DAFYDD L EDWARDS, PENNAETH CYLLID**

AELOD CABINET: **Y CYNGHORYDD PEREDUR JENKINS**

CYFLWYNIAD

1. Mae'r strategaeth gyfalaf hon yn adroddiad newydd ar gyfer 2019/20. Mae'n rhoi trosolwg lefel uchel ar y modd y mae gwariant cyfalaf, ariannu cyfalaf a gweithgaredd rheolaeth trysorlys yn cyfrannu at ddarparu gwasanaethau cyhoeddus lleol. Mae hefyd yn rhoi trosolwg o sut rheolir y risgiau cysylltiedig, a'r goblygiadau i gynaliadwyedd ariannol yn y dyfodol. Fe'i hysgrifennwyd mewn arddull rwydd er mwyn hwyluso dealltwriaeth aelodau o'r meysydd hyn sy'n dechnegol ar brydiau.

GWARIANT CYFALAF A CHYLLIDO

2. Gwariant cyfalaf yw pan yw'r Cyngor yn gwario arian ar asedau, megis eiddo neu gerbydau, a fydd yn cael eu defnyddio am fwy na blwyddyn. Mewn llywodraeth leol mae hyn yn cynnwys gwario ar asedau sy'n eiddo i gyrff eraill, a rhoi benthyciadau a grantiau i gyrff eraill i'w galluogi nhw i brynu asedau. Mae gan y Cyngor ryddid cyfyngedig i bennu'r hyn sy'n cyfrif fel gwariant cyfalaf, ac mae rhai asedau gwerth isel yn cael eu trosglwyddo i refeniw yn ystod y flwyddyn. Asesir pob ased a chynllun yn ôl ei haeddiant ei hun, a chyfrifir amdanynt yn unol â hynny hefyd.
 - Ceir eglurhad pellach am bolisi'r Cyngor ar gyfalafu yn Nodiadau Polisi Datganiad Cyfrifon y Cyngor ar gyfer 2017/18, gweler: <https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Cyngor-Gwynedd.aspx>
3. Yn 2019/20, mae'r Cyngor yn bwriadu gwneud gwariant cyfalaf o £35m, fel crynhoir isod:

Tabl 1: Dangosydd Darbodus: Amcangyfrifon o Wariant Cyfalaf mewn £ miliynau

	Gwir 2017/18 £m	Amcan 2018/19 £m	Cyllideb 2019/20 £m	Cyllideb 2020/21 £m	Cyllideb 2021/22 £m
Gwasanaethau Cronfa Gyffredinol	23.4	28.5	35.0	18.8	9.3

4. Mae prif brosiectau cyfalaf y Gronfa Gyffredinol yn 2019/20 yn cynnwys:
 - Cynllun Rheoli Asedau (i'w ddyrannu) - £11.7m
 - Atgyweirio Priffyrdd - £2.7m
 - Strategaeth Tai - £2.7m
 - Ysgolion yr Unfed Ganrif ar Hugain - £8.7m

5. **Llywodraethu:** Mae gan y Cyngor Strategaeth Asedau 10 mlynedd, sef cynllun o flaenoriaethau gwariant cyfalaf y Cyngor yn seiliedig ar anghenion yr adrannau. Mae'r strategaeth yn cynnwys cyfran heb ei chlustnodi. O'r gyfran hon, mae modd i adrannau wneud cais yn flynyddol am arian ar gyfer cynlluniau cyfalaf. Yr Adran Gyllid sy'n cydlynu'r ceisiadau. Mae'r Cabinet yn gwerthuso pob cais yn seiliedig ar flaenoriaethau, ac yn gwneud argymhellion. Cyflwynir ceisiadau cyfalaf a strategaeth asedau i'r Cabinet a'r Cyngor llawn yn flynyddol.
 - Am ragor o wybodaeth am raglen gyfalaf y Cyngor, ewch i **Atodiad A**.

6. Rhaid ariannu pob gwariant cyfalaf naill ai o ffynonellau allanol (grantiau gan y llywodraeth a chyfraniadau eraill), adnoddau'r Cyngor (refeniw, cronfeydd a derbyniadau cyfalaf), neu ddyled (benthyca, prydlesu, a Menter Cyllid Preifat (MCP)). Bwriedir ariannu'r gwariant uchod fel a ganlyn:

Tabl 2: Cyllido Cyfalaf mewn £ miliynau

	Gwir 2017/18 £m	Amcan 2018/19 £m	Cyllideb 2019/20 £m	Cyllideb 2020/21 £m	Cyllideb 2021/22 £m
Ffynonellau Allanol	11.1	15.4	15.2	6.4	2.5
Adnoddau ein Hunain	4.5	7.1	14.3	7.5	2.7
Dyled	7.8	6.0	5.5	4.9	4.1
CYFANSWM	23.4	28.5	35.0	18.8	9.3

7. Cyllid dros dro yn unig yw dyled, gan fod rhaid talu benthyciadau a phrydlesau yn ôl. Mae hwn, felly, yn cael ei ddisodli mewn amser gyda mathau gwahanol

o ariannu, fel arfer o refeniw. Gelwir hyn yn ddarpariaeth lleiafswm refeniw (DLIR). Fel arall, gellir defnyddio enillion a ddaw o werthu asedau cyfalaf (a elwir yn dderbyniadau cyfalaf) i ddisodli dyled ariannol. Mae'r defnydd o'r derbyniadau cyfalaf a'r DLIR bwriedig fel a ganlyn:

Tabl 3: Disodli Dyled mewn £ miliynau

	Gwir 2017/18 £m	Amcan 2018/19 £m	Cyllideb 2019/20 £m	Cyllideb 2020/21 £m	Cyllideb 2021/22 £m
Adnoddau ein Hunain	7.8	7.7	7.6	7.7	7.7

- Ceir Datganiad Darpariaeth Lleiafswm Refeniw cyflawn y Cyngor yn **Atodiad B** y Datganiad Strategaeth Cyfalaf.
8. Mesurir cyllid sy'n ariannu dyled cronus y Cyngor yn ôl y gofyn cyllido cyfalaf (GCC). Mae hyn yn cynyddu gyda gwariant cyfalaf newydd a ariennir drwy ddyled, ac mae'n lleihau gyda DLIR a derbyniadau cyfalaf a ddefnyddir i ddisodli dyled. Disgwylir y bydd y GCC yn gostwng £2.1m yn ystod 2019/20. Yn seiliedig ar y ffigyrau gwariant ac ariannu uchod, mae GCC amcangyfrifedig y Cyngor fel a ganlyn:

Tabl 4: Dangosydd Darbodus: Amcangyfrifon o'r Gofyn Cyllido Cyfalaf mewn £ miliynau

	Gwir 31.3.2018 £m	Amcan 31.3.2019 £m	Cyllideb 31.3.2020 £m	Cyllideb 31.3.2021 £m	Cyllideb 31.3.2022 £m
Gwasanaethau Cronfa Gyffredinol	177.0	177.6	175.5	172.7	169.1

9. **Rheoli Asedau:** Er mwyn sicrhau bod asedau cyfalaf yn parhau'n ddefnyddiol yn y tymor hir, mae gan y Cyngor strategaeth rheoli asedau. Mae Strategaeth Asedau newydd ar gyfer y cyfnod 10 mlynedd o 2019/20 hyd 2028/29 wedi cael ei ddatblygu. Fel rhan o'r drefn o sefydlu'r strategaeth newydd, gofynnwyd i'r Adrannau ystyried y gofynion cyfalaf a fyddai'n eu galluogi i redeg eu gwasanaethau. Cynhaliwyd cyfres o weithdai i aelodau gael mynegi barn a blaenoriaethu cynlluniau cyfalaf. Bydd y Cabinet yn y pwyllgor ar 19/02/2019 yn cyflwyno ei argymhellion swyddogol i'r Cyngor llawn 07/03/2019 i'w gymeradwyo.

10. **Gwaredu Asedau:** Pan nad oes angen yr ased cyfalaf mwyach, gellir ei werthu er mwyn gwario'r derbyniadau cyfalaf yma ar asedau newydd neu i ad-dalu dyled. Mae ad-dalu grantiau cyfalaf, benthyciadau a buddsoddiadau hefyd yn creu derbyniadau cyfalaf. Bwriad y Cyngor yw derbyn derbyniadau cyfalaf fel a ddengys yn y tabl isod:

Tabl 5: Derbyniadau Cyfalaf mewn £ miliynau

	Gwir 2017/18 £m	Amcan 2018/19 £m	Cyllideb 2019/20 £m	Cyllideb 2020/21 £m	Cyllideb 2021/22 £m
Gwerthu Asedau	0.2	0.4	0.0	0.0	0.8

RHEOLAETH TRYSORLYS

11. Mae rheolaeth trysorlys yn ymwneud â chadw digonedd ond nid gormodedd o arian parod i ddiwallu anghenion gwariant y Cyngor, gan reoli'r risgiau cysylltiedig. Buddsoddir arian dros ben nes bydd galw amdano, ac ymdrinnir â phrinder arian drwy fenthyg, er mwyn sicrhau nad yw'r gweddill credyd na'r gorddrafft yn y cyfrif banc cyfredol yn ormod. Mae'r Cyngor fel arfer yn gyfoethog mewn arian parod yn y tymor byr gan fod incwm refeniw'n cael ei dderbyn cyn cael ei wario. Ond yn y tymor hir mae'n ariannol dlawd, gan fod gwariant cyfalaf yn digwydd cyn canfod yr arian i dalu amdano. Caiff gormodedd arian parod refeniw ei osod yn erbyn diffygion arian parod cyfalaf er mwyn lleihau faint a fenthycir yn gyffredinol.
12. Oherwydd y penderfyniadau a wnaethpwyd yn y gorffennol, ar hyn o bryd mae benthyciadau'r Cyngor yn £106m, gyda chyfradd llog cyfartalog o 5.6%, a buddsoddiadau trysorlys o £34m ar gyfradd gyfartalog o 0.67%.
13. **Y Strategaeth Fenthyca:** Prif amcanion y Cyngor wrth fenthyg yw canfod cost fenthyca sy'n isel ond sy'n benodedig, gan gynnal hyblygrwydd pe bai cynlluniau yn newid yn y dyfodol. Yn aml, mae'r amcanion hyn yn gwrthdaro. Mae'r Cyngor, felly, yn ceisio cael cydbwysedd rhwng benthyciadau rhad, tymor byr (ar gael ar hyn o bryd am ryw 0.75%) a benthyciadau tymor hir ar gyfradd sefydlog lle mae'r gost yn y dyfodol yn hysbys ond yn uwch (tua 2.0% i 3.0% ar hyn o bryd).
14. Gweler lefelau rhagamcanedig cyfanswm dyled y Cyngor sy'n weddill (sef rhwymedigaethau benthyg a MCP) isod, o'u cymharu â'r gofyn cyllido cyfalaf (gweler uchod).

Tabl 6: Dangosydd Darbodus: Dyled Gros a'r Gofyn Cyllido Cyfalaf mewn £ miliynau

	Gwir 31.3.2018 £m	Amcan 31.3.2019 £m	Cyllideb 31.3.2020 £m	Cyllideb 31.3.2021 £m	Cyllideb 31.3.2022 £m
Dyled (gan gynnwys MCP a phrydlesau)	106.4	106.4	104.4	103.1	101.8
Gofyn Cyllido Cyfalaf	177.0	177.6	175.5	172.7	169.1

15. Yn ôl y canllaw statudol, dylai dyled aros islaw'r gofyn cyllido cyfalaf, ac eithrio yn y tymor byr. Fel y gwelir yn nhabl 6, mae'r Cyngor yn disgwyl y bydd yn cydymffurfio â hyn yn y tymor canolig.
16. **Meincnod Ymrwymiad:** Er mwyn cymharu faint mae'r Cyngor wedi'i fenthgyg mewn gwirionedd yn erbyn strategaeth amgen, mae meincnod ymrwymiad wedi'i gyfrifo sy'n dangos y lefel risg isaf o fenthgyg. Mae hyn yn tybio fod balansau arian parod a buddsoddiadau yn cael eu cadw ar o leiaf £20m ar ddiwedd pob blwyddyn. £118m yw'r meincnod hwn ar hyn o bryd a rhagwelir y bydd yn syrthio i £109m dros y tair blynedd nesaf.

Tabl 7: Benthgyca a'r Meincnod Ymrwymiad mewn £ miliynau

	Gwir 31.3.2018 £m	Amcan 31.3.2019 £m	Cyllideb 31.3.2020 £m	Cyllideb 31.3.2021 £m	Cyllideb 31.3.2022 £m
Benthgyciadau sy'n Ddyledus	106.4	106.4	104.4	103.1	101.8
Meincnod Ymrwymiad	109.9	109.6	107.4	105.8	104.2

17. Mae'r tabl yn dangos fod y Cyngor yn disgwyl i'w fenthgyciadau aros islaw ei feincnod ymrwymiad. Mae hyn am fod yr allbynnau arian parod wedi bod yn is na'r disgwyl hyd yma o ganlyniad i'r sefyllfa negyddol gyda chyfalaf gweithredol. Os yw'r sefyllfa'n newid, bydd unrhyw fenthgyciadau angenrheidiol yn rhai tymor byr.

18. **Terfyn Benthg Fforddiadwy:** Mae'n ofyn cyfreithiol i'r Cyngor bennu terfyn benthg fforddiadwy (fe'i gelwir hefyd y terfyn dyled ariannol awdurdodedig) bob blwyddyn. Yn unol â chanllaw statudol, pennir "ffin gweithredol" is. Dyma'r lefel rhybudd os bydd dyled yn dynesu at y terfyn.

Tabl 8: Dangosyddion Darbodus: Y Terfyn Awdurdodedig a'r Ffin Weithredol ar gyfer Dyledion Allanol mewn £m

	Terfyn 2018/19 £m	Terfyn 2019/20 £m	Terfyn 2020/21 £m	Terfyn 2021/22 £m
Terfyn Awdurdodedig - Cyfanswm Dyledion Allanol	190	190	200	200
Ffin Gweithredol - Cyfanswm Dyledion Allanol	180	180	190	190

- Mae manylion pellach ar fenthyciadau ar gael yn Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys yn **Atodiad C**.
19. **Y Strategaeth Fuddsoddi:** Mae buddsoddiadau'r trysorlys yn digwydd drwy dderbyn arian parod cyn iddo gael ei dalu allan eto. Fel arfer, ni ystyrir fod buddsoddiadau a wneir am resymau gwasanaeth neu er elw ariannol yn unig yn rhan o reolaeth y trysorlys.
20. Polisi'r Cyngor ar fuddsoddiadau'r trysorlys yw blaenoriaethu diogelwch a hylifedd dros gynnyrch; sef, canolbwyntio ar leihau risg yn hytrach nac uchafu deilliannau. Mae arian parod sy'n debygol o gael ei wario yn y dyfodol agos yn cael ei fuddsoddi'n ddiogel, er enghraifft gyda'r llywodraeth, awdurdodau lleol eraill, neu fanciau ansawdd uchel penodedig, er mwyn lleihau'r perygl o golled. Bydd arian a gedwir yn hwy yn cael ei fuddsoddi'n ehangach, gan gynnwys mewn bondiau, cyfrannau ac eiddo, er mwyn cydbwysu'r perygl o golled gyda'r perygl o gael deilliannau sy'n is na chwyddiant. Gellir cadw buddsoddiadau dyfodol agos a thymor hwy mewn cronfeydd wedi'u pwlio, lle mae rheolwr cronfa'n penderfynu pa fuddsoddiadau penodol i'w prynu ac fe all y Cyngor ofyn am ei bres yn ôl ar fyr rybudd.

Tabl 9: Buddsoddiadau Rheolaeth y Trysorlys mewn £ miliynau

	Gwir 31.3.2018 £m	Amcan 31.3.2019 £m	Cyllideb 31.3.2020 £m	Cyllideb 31.3.2021 £m	Cyllideb 31.3.2022 £m
Buddsoddiadau'r Dyfodol Agos	47	10	10	10	10
Buddsoddiadau'r Tymor Hwyt	0	10	10	10	10
CYFANSWM	47	20	20	20	20

- Ceir manylion pellach ar fuddsoddiadau'r trysorlys yn Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys yn **Atodiad C**.

21. **Llywodraethu:** Gwneir penderfyniadau ar fuddsoddi a benthyg gan reolwyr y trysorlys yn ddyddiol; felly, fe'u dirprwyir i Bennaeth a staff yr Adran Gyllid, sy'n gweithredu yn unol â'r Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys a gymeradwywyd gan y Cyngor Llawn. Cyflwynir adroddiadau hanner blwyddyn a blwyddyn gyfan ar weithgaredd rheolaeth trysorlys i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu. Y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu sy'n gyfrifol am graffu penderfyniadau rheolaeth trysorlys.

BUDDSODDIADAU ER DIBENION GWASANAETH

22. Gall y Cyngor wneud buddsoddiadau i gynorthwyo gwasanaethau cyhoeddus lleol, gan gynnwys gwneud benthygiadau i fusnesau bychain er mwyn hyrwyddo twf economaidd a chefnogi'r strategaeth dai. Yn sgil yr amcan gwasanaeth cyhoeddus, mae'r Cyngor yn fodlon cymryd mwy o risg na gyda buddsoddiadau'r trysorlys. Fodd bynnag, mae'n dal i gynllunio na fydd buddsoddiadau o'r fath yn gwneud colled hyd yn oed ar ôl talu'r holl gostau.

23. **Llywodraethu:** Gwneir penderfyniadau ar fuddsoddiadau gan y Pennaeth Gwasanaeth priodol mewn ymgynghoriaeth â Phennaeth yr Adran Gyllid. Mae mwyafrif y benthygiadau'n rhai gwariant cyfalaf a byddant hefyd yn cael eu cymeradwyo fel rhan o'r rhaglen gyfalaf.

YMRWYMIADAU

24. Yn ogystal â'r ddyled o £109m y manylir arno uchod, mae'r Cyngor wedi'i ymrwymo i wneud taliadau yn y dyfodol i unioni'r diffyg yn ei gronfa bensiynau (gwerth o £227m). Mae hefyd wedi clustnodi £8m er mwyn cyflenwi risgiau'r darpariaethau, y mae 98% ohonynt yn ymwneud â Safleoedd Gwastraff. Mae

peryl hefyd y gall y Cyngor orfod talu ymrwymadau dibynnol yn ymwneud â chapio a gofynion ôl-ofal ar gyfer Safleoedd Tirlenwi'r Cyngor, a hefyd ymrwymadau yswiriant sy'n ymwneud â threfniadau yswiriant yr awdurdodau a'i rhagflaenodd, a chau Cronfa Yswiriant Municipal Mutual (MMI). Yn unol â'r gofynion cyfrifeg, ni chlustnodwyd unrhyw arian ar gyfer ymrwymadau dibynnol o'r fath.

25. **Llywodraethu:** Penaethiaid Gwasanaethau sy'n gwneud penderfyniadau newydd ar ymrwymadau dewisol mewn ymgynghoriaeth â'r Pennaeth Cyllid. Mae'r Adran Gyllid yn monitro'r perygl y bydd ymrwymadau'n dod yn wir ac y bydd angen taliad. Adroddir ar ymrwymadau materol newydd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.

- Ceir manylion pellach yr ymrwymadau ar dudalen 11 Datganiad o'r Cyfrifon 2017/18 <https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Dogfennau-Cyngor/Perfformiad-y-Cyngor/datganiad-or-cyfrifon-17-18/Datganiad-or-Cyfrifon-2017-18.pdf>

GOBLYGIADAU CYLLIDEB REFENIW

26. Er nad yw'r gyllideb refeniw yn talu am wariant cyfalaf yn uniongyrchol, mae'r llog sy'n daladwy ar fenthyciadau a DLIR yn gost ar refeniw, a'i osod yn erbyn unrhyw incwm buddsoddi a dderbynnir. Gelwir y ffi net flynyddol yn gostau ariannu. Cymharir hyn gyda'r ffrwd refeniw net h.y. y swm a gyllidir drwy Dreth Cyngor, Trethi Annomestig Cenedlaethol a grantiau cyffredinol gan y llywodraeth.

Tabl 10: Dangosydd Darbodus: Cyfran Costau Ariannu i'r Llif Refeniw Net

	Gwir 2017/18	Amcan 2018/19	Cyllideb 2019/20	Cyllideb 2020/21	Cyllideb 2021/22
Costau Ariannu (£m)	£13.7m	£13.4m	£13.3m	£13.3m	£13.3m
Cyfran y Llif Refeniw Net (%)	5.9%	5.5%	5.4%	5.3%	5.3%

- Caiff manylion pellach goblygiadau refeniw gwariant cyfalaf eu cynnwys yng Nghyllideb 2019/20 <https://democratiaeth.cyngor.gwynedd.gov.uk/ielistdocuments.aspx?cid=136&mid=2503&ver=4&>
27. **Cynaliadwyedd:** Oherwydd natur hirdymor gwariant ac ariannu cyfalaf, bydd goblygiadau cyllideb refeniw'r gwariant a wneir yn y blynyddoedd nesaf yn

ymestyn 50 mlynedd a mwy i'r dyfodol. Mae'r Pennaeth Cyllid yn fodlon fod y rhaglen gyfalaf a gynigir yn ddarvoudus, yn fforddiadwy ac yn gynaliadwy yn y tymor hir.

GWYBODAETH A SGILIAU

28. Mae'r Cyngor yn cyflogi staff profiadol mewn swyddi uwch a chanddynt gymwysterau proffesiynol; mae ganddynt gyfrifoldeb dros wneud penderfyniadau gwariant cyfalaf, benthyca, a buddsoddi. Er enghraifft, mae'r Pennaeth Cyllid yn gyfrifydd cymwys gyda blynyddoedd o brofiad, ac mae'r Uwch Reolwr Eiddo yn syrfëwr siartredig ac yn aelod o Sefydliad Brenhinol Syrfewyr Siartredig. Mae'r Cyngor efo staff cymwysedig ac yn talu i staff i astudio tuag at gymwysterau proffesiynol perthnasol megis CIPFA, ACCA ac AAT.
29. Ar hyn o bryd, mae'r Cyngor yn talu cwmni Arlingclose Limited i fod yn ymgynghorwyr rheolaeth y trysorlys. Mae'r ffordd hon yn un fwy cost effeithiol na chyflogi staff o'r fath yn uniongyrchol, ac mae'n sicrhau bod gan y Cyngor fynediad at wybodaeth a sgiliau sy'n gymesur â'i awch am risg.
30. Mae staff perthnasol yn mynychu digwyddiadau hyfforddiant CIPFA ac Arlingclose er mwyn sicrhau ein bod yn ymwybodol o'r datblygiadau diweddaraf, a bod gwybodaeth a sgiliau yn gyfredol.